

CUPRINS

Abrevieri.....	9

CAPITOLUL 1

Partea I

Investigația radio-imagistică a aparatului respirator

Radiografia toracică standard	13
Noțiuni generale.....	13
Anatomie radiologică.....	16
Modificări radiologice elementare.....	22
Tomografia computerizată (CT)	24
Noțiuni generale.....	24
Noțiuni de anatomie	27
Modificări elementare pulmonare CT.....	29
Bibliografie.....	45

Partea a II-a

Explorarea radiologică a aparatului respirator

Principalele patologii ale etajului toracic în funcție

de modificările radio-imagistice.....	49
Perete toracic: părți moi și schelet osos	49
Pleura	57
Mediastinul.....	64
Patologia mediastinului posterior sau a șanțului paravertebral.....	74
Patologia plămânului	75
Bibliografie.....	104

CAPITOLUL 2

Investigația paraclinică a pleurei

Ecografia pleurală.....	107
Pleuroscopia.....	116
Toracocenteza	120
Biopsia pleurală oarbă pe ac.....	127
Puncția biopsie transcutanată transtoracică.....	130
Bibliografie.....	136

CAPITOLUL 3

Investigația bacteriologică a aparatului respirator

Prelevarea, păstrarea și transportarea probelor biologice pentru depistarea Myc. Tuberculosis	140
Caracteristicile generale ale agentului patogen al TB-Mycobacterium tuberculosis hominis.....	143
Metode clasice de diagnostic a TB.....	144
Metoda microscopiei colorației Ziehl-Neelsen	144

Metoda examenului microscopic prin colorație în fluorescență	146
Metoda culturii pe mediu solid Löwenstein Jensen	147
Testarea sensibilității la antibiotice (antibiograma)	148
Metode moderne de diagnostic a TB.....	149
Metode fenotipice	149
Metode de biologie moleculară și genotipare	150
Investigația bacteriologică în patologia infecțioasă pulmonară non-tuberculoasă.....	153
Bacterii și fungi	153
Spălarea sputei.....	153
Fluidifierea sputei.....	153
Principalele bacterii implicate în patologia pulmonară	154
Cultivarea probelor	154
Identificarea izolatelor	154
Genul Streptococcus	154
Genul Staphylococcus	157
Genul Haemophilus.....	159
Klebsiella Pneumoniae	162
Pseudomonas Aeruginosa.....	163
Principalii fungi implicați în patologia pulmonară (micoze pulmonare)	164
Recoltarea și procesarea probei	164
Genul Candida	165
Genul Cryptococcus	165
Genul Aspergillus.....	166
Pneumocystis Jiroveci	166
Bibliografie.....	168

CAPITOLUL 4

Explorarea funcțională a aparatului respirator	171
Volume pulmonare.....	171
Debite respiratorii	174
Spirometria.....	177
Teste de bronhomotricitate	182
Testele de provocare bronșică.....	182
Test de bronhodilatație	185
Difuziunea prin membrana alveolo-capilară.....	186
Evaluarea gazelor sanguine și oximetrie.....	192
Balanța acido-bazică.....	194
Bibliografie.....	199

CAPITOLUL 5

Fibrobronhoscopia	203
Evaluarea și pregătirea pacientului înainte de FBSC	204
Tehnica de lucru.....	207
Contraindicațiile și complicațiile FBSC	214
Metode de recoltare în FBSC.....	215
Aspiratul bronșic.....	215
Brosajul bronșic.....	215

Biopsia bronșică	216
Lavajul bronșioalveolar	216
Biopsia pulmonară transbronșică	221
Puncția ganglionară transbronșică cu ac fin	224
Ultrasonografia Endobronșică și EBUS-TBNA (puncția aspirativă transbronșică cu ac fin ghidată prin ultrasonografie endobronșică)	225
Bronhoscopia cu autofluorescență	230
Bronhoscopia rigidă	231
Bronhoscopia virtuală	235
Bronhografia	236
Aspecte patologice în bronhoscopie	238
Bronhoscopia în afecțiuni inflamatorii	238
Bronhoscopia în corpi străini traheobronșici	239
Bronhoscopia în tuberculoza pulmonară	240
Bronhoscopia în tumori traheale benigne	240
Bronhoscopia în tumori traheale maligne	241
Anexă- imagini fibrobronhoscopie	242
Bibliografie	244

CAPITOLUL 6

Electrocardiograma	253
Noțiuni introductive	253
Disritmii sinusale	258
Disritmii supraventriculare	259
Tulburări de conducere	261
Blocul sino-atrial	261
Blocul atrio-ventricular	261
Blocul de ramură stângă	262
Blocul de ramură dreaptă	262
Hipertensiunea pulmonară	263
Cordul pulmonar acut	263
Cordul pulmonar cronic	263
Hipertrofia ventriculară stângă	265
Infarctul miocardic	265
Ecocardiografia	267
Ecografia în modul M	267
Ecografia cardiacă 2D	267
Ecografia transesofagiană	269
Ecocardiografia Doppler	270
Ecocardiografia 3D	271
Bibliografie	272

CAPITOLUL 1

Partea I

Investigația radio-imagistică a aparatului respirator

Radiografia toracică standard

Noțiuni generale

Investigația radiologică reprezintă una din cele mai utile investigații din patologia toraco-pulmonară (T-P). Radiologia modernă dispune de multiple mijloace prin care energia razelor X, imperceptibilă ochiului liber, este convertită în imagine luminoasă vizibilă. Imaginea radiologică poate fi observată direct, cum este cazul radioscopiei sau după ce razele X impresionează un plan de proiecție, cum este cazul radiografiei. Față de radiografie, care reprezintă un document medico-legal ce poate fi comparat în evoluție, radioscopia este o examinare în dinamică, ce oferă informații în timp real, însă mult mai iradiantă pentru pacient.

Radiografia toraco-pulmonară (RgT-P) reprezintă examenul radiologic cel mai frecvent utilizat în practica medicală curentă, cu rol important în susținerea diagnosticului pozitiv și a diagnosticilor diferențiale, contribuind astfel la stabilirea atitudinii terapeutice optime.

Utilitatea și valoarea imaginii radiologice depind de tehnica și calitatea examinării, de modul de interpretare și de coroborarea interpretării cu datele clinice și biologice. Astfel, fiecare pneumolog ar trebui să cunoască cel puțin principiile de bază ale radiologiei clasice și să își perfecționeze constant tehnica interpretării RgT-P. Acuratețea interpretării depinde și de calitatea tehnicii realizării filmului radiologic. Tehnica radiologică va fi întotdeauna stabilită în funcție de intențiile clinice.

Factorii care condiționează executarea RgT-P variază de la o examinare la alta, astfel încât radiologul și tehnicianul trebuie să se orienteze perfect în ceea ce privește anatomia și situația topografică a regiunii de examinat, precum și asupra simptomatologiei și a diagnosticului oferit de

clinician. Trebuie subliniată importanța colaborării pneumolog-radiolog, în vederea obținerii unei imagini radiologice diagnostice și a iradierii minime a pacientului. Astfel, se vor stabili tipul de expunere (kilovoltaj, miliamperaj, timp și distanța de expunere), poziționarea pacientului, incidența și eventualele reexaminări la diferite intervale de timp [1].

Elemente generale pe care un pneumolog trebuie să le cunoască pe o radiografie toraco-pulmonară

Radiografia toracică reprezintă transpunerea pe film radiografic a imaginii de radioscopie. Se poate efectua cu sau fără substanță de contrast baritată, în diferite incidențe (AP, PA, profil, oblice, etc).

1. Radiografie surprinsă în expir/inspir

În mod normal, RgT-P se efectuează în inspir profund și permite vizualizarea arcurilor posterioare ale coastelor 9-10, deasupra diafragmului.

O radiografie efectuată în expir poate ghida către o patologie eronată, cum ar fi congestia pulmonară, cardiomegalia sau un mediastin lărgit.

2. Expunerea radiologică

O expunere radiologică bine efectuată trebuie să:

- permită vizualizarea patologiei organelor intratoracice (căi aeriene, plămâni, pleură, a structurilor mediastinale, a toracelui osos), precum și a organelor abdomenului superior sau gâtului inferior (*Fig. 1*);
- permită vizualizarea primelor trei corpuri vertebrale, apoi coloana nu este interpretabilă;
- să se poată diferenția cu ușurință arborele bronho-vascular prin silueta cardiacă [2];
- o radiografie subexpusă (albicioasă) va reprezenta foarte bine țesuturile moi, însă restul detaliilor vor avea contrastul și conturul insuficient definite;
- radiografia supraexpusă (cenușiu spre negru) va fi lipsită de detalii și de contrast, deoarece densitatea de ansamblu a RgT-P va fi redusă (*Fig. 2*) [1].

3. Poziționarea pacientului

În funcție de starea clinică a pacientului și de suspiciunea de diagnostic, examinarea radiologică poate fi executată cu pacientul în ortostatism, clinostatism sau în șezut [1]. Elementele hidro-aerice (camera de aer a

stomacului sau chiar o pleurezie sau un abces) ne pot indica dacă pacientul a fost poziționat în clinostatism (*Fig. 3*). RgT-P efectuată la pat se execută în poziție antero-posterioară. De asemenea, o siluetă mediastinală cu arie de proiecție mărită poate indica o radiografie efectuată în clinostatism [3]. Progresiv, s-a renunțat la alte tipuri de radiografii toracice (în expir vs. inspir pentru vizualizare pneumotorax (PNX), în poziție hiperlordotică sau în decubit dorsal.

4. Incidența efectuată

Incidențele pot fi frontale (AP sau PA), laterale (profil drept sau stâng) sau oblice (OAD, OAS, OPS, OPD) [1].

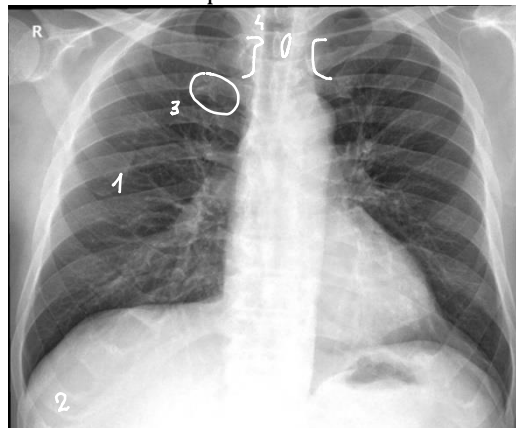
Fig. 1. Aspect radiologic normal

Fig. 2. Radiografie supraexpusă-neinterpretabilă pentru evaluarea plămânului

Fig. 3. Poziționare vicioasă (extremități interne claviculare cu dispoziție asimetrică)

Fig. 4. 1- scapula dreaptă vizibilă în campul pulmonar, 2, 3 -calcificari condro-costale și a articulației sterno-costale arc 1 drept, 4-poziționare simetrică

- simetria proiecției claviculelor confirmă o incidență frontală corect efectuată: o incidență frontală rotată poate induce erori de diagnostic, în special la nivelul hilurilor pulmonare,
- incidență PA (cea mai folosită), evită proiecția mărită a cordului, datorită faptului că acesta este poziționat cât mai aproape de film [3].

Anatomie radiologică

Incidența PA

Pe radiografia PA este important să se examineze toate zonele cu care plămânul se învecinează, mediastin, diafragm, cord, scheletul osos și părțile moi.

La granița dintre parenchimul pulmonar și țesuturile adiacente iau naștere:

- linii/ benzi (exemplu: banda paratraheală dreaptă);
- siluete (exemplu: silueta normală a butonului aortic sau a ventriculului stâng).

Identificarea pe o radiografie toracică a liniilor și a siluetelor este utilă în recunoașterea elementelor anatomice care pot sugera în mod eronat o patologie, dar și pentru localizarea orientativă a proceselor patologice pulmonare.

Scheletul osos

Coloana vertebrală

Pe o radiografie efectuată corect, se pot vedea clar primele 3-4 vertebre toracale proiectate peste trahee, precum și spațiile intervertebrale dorsale, proiectate peste mediastin. Linia paraspinală poate fi deplasată de un abces paravertebral, o hemoragie cauzată de o fractură sau de o extensie extra-vertebrală a unui neoplasm.

Coastele apar simetrice de o parte și de alta a coloanei vertebrale, cu spații egale între ele. Cartilajele costale pot fi vizualizabile doar dacă prezintă calcificări și nu trebuie confundate cu opacități de origine pulmonară. La unii pacienți se observă o articulație suplimentară în partea anterioară a primei coaste în punctul în care osul întâlnește partea cartilaginoasă calcificată. Acest lucru poate simula o masă pulmonară (*Fig. 4*).

Claviculele se proiectează cu extremitățile interne dispuse simetric față de apofizele spinoase vertebrale. Conturul lor superior poate fi confundat de multe ori cu o opacitate liniară (umbra însoțitoare a claviculei) (*Fig. 4*).

Sternul se suprapune peste mediastin și nu poate fi evaluat pe incidență PA.